

Ki az igaz próféta?

A próféta hangja olyan jót tesz társadalmunknak, mint a friss tavaszi szél Manhattan szennyes levegőjének. Az emberek az utcán fagyoskodnak, ha fúj, de mikor aztán tovasodort füstöt-ködöt, s megérik az óceán sós illata, nyugodt derű tölti el a tömeget. Mindenki mélyebbet lélegzik és lendületesebben jár. Mikor a próféta szól, szava legbenső valónkat ragadja meg és tisztítja ki. Az első megdöbbenés után új buzgósággal kezdünk élni. Friss szél nélkül Manhattanban meg kellene fulladni; próféták nélkül társadalmunk elrothadna.

De hogyan különböztessük meg az igaz prófétát a hamistól? Honét tudjuk, kit küldött Isten és ki csak magacsinálta városi kikiáltó?

Már a régi zsidóknak megvolt ez a problémájuk. Ha valaki azt állította, hogy próféta, bizonyítékokat kértek tőle. Azok, akiket Jahve küldött, hiánytalanul képesek voltak jeleket művelni: megbízólevelük rendben volt. Illés könyörgése tüzet hozott le az áldozati adományokra, míg Baal papjainak kiabálására nem jött felelet az égből. Így Izrael megismerte, ki az igaz próféta.

A mai jelek talán nem ilyen drámaiak. De most is szükségünk van jelekre. Hogyan nyílhatnánk meg annak a nyugtalanító üzenetnek, amit Isten egy-egy prófétával küld, ha nem tudnánk, hogy valóban küldetése van hozzánk? Hogyan tudnánk elutasítani a botcsinálta próféták féligazságát vagy félrevezető szavait, ha nem tudjuk ellenőrizni megbízólevelüket? A helyes megkülönböztetés létfontosságú társadalmunk egészségére nézve. Nem szabad összetéveszteni a sós levegőt a szén-monoxiddal. Az egyik gyógyít, a másik öl.

A megkülönböztetés művészete bonyolult. Nincs egyetlen igazoló próba Isten emberének fölismerésére, de előfordulhat, hogy nem feltűnő jelek összejátszanak és ez elég biztonságot ad az üzenet megkülönböztetésére. Végso soron a Szentlélek az, aki minden egyes keresztény szívében döntő tanúságot tesz a próféta mondanivalójának igazságáról. Mi ennél kevesebbet csinálunk: azokkal a jelekkel foglalkozunk, amelyeket gondos megfigyeléssel és elmélkedéssel föl lehet ismerni.

Az igaz prófétát jellemzi, hogy jobban tud másra hallgatni, mint amilyen ügyesen beszél. Semmi meglepő nincs ebben, bár szokatlanul hangzik. Mi rendszerint a beszéddel társítjuk a próféta fogalmát. De gondoljunk csak arra, hogy mielőtt elmondhatná az üzenetet, meg kell hallania. Akik nem tudnak másra hallgatni, nem lehetnek üzenethordozók. Ezért az igaz próféta egyik alaptulajdonsága, hogy át tudja adni magát másnak, nagylelkű, előítéletlőtől mentes figyelemmel. Intellektuálisan nyitott embernek kell lennie, aki mindig örömet kész várát-

lan és meglepő újdonságok hallására — hogy aztán másoknak közve-
títse.

A próféta belsőleg erős. Mindenféle véleményt meg tud hallgatni. Sőt derűsen vitába is tud szállni vele, mert biztos a maga üzenetében. Tudja, kiben hisz. Ennek a nyitottságnak meg kell nyilatkoznia a mindennapi életben. Az, aki belefotja a szót embertársába, Istenre sem tud hallgatni. Nem is valószínű, hogy Isten kiválasztja. Elszaladna a fele üzenettel és tönkretenné a közösséget.

Az igaz próféta szíve csupa szeretet. Új társadalmat akar fölépíteni. Tudja, hogy ezt semmi más nem képes összetartani, mint a szeretet. Nem a gyűlölet embere. Mindenkit szeret és senkit sem gyűlöl. Ha egy hirdető beszédében gyűlölet mutatkozik, legyünk óvatosak követésében. Ez a gyűlölködés bizonyosan nem Istentől való. Egy világosan megkülönböztethető hamis elem van itt, és ez az egész üzenetet gyanúsá teszi. A szeretetnek Krisztustól törvénybe iktatott egyetemes parancsa minden prófétára érvényes.

Az igaz próféta vállal titok nyomja. Olyan üzenetet hordoz, amely saját látókörén túlesik, olyan feladatot tölt be, amely meghaladja erejét. Igaz, biztos a dolgában, de ismeri elégtelenségét is. Ezért valahogyan az alázat légköre veszi körül. Az elégtelenségnek ez az érzése félelembé, sőt kétségbeesett kitérési kísérletekbe torkollhat.

Izrael nagy prófétái közül sokan próbáltak egyszer vagy másszor elmenekülni Jahve elől. Ő persze utolérte őket. Megtalálta a menekülő Illést a boróka alatt a pusztában és visszahozta. Meglátogatta a kétségbeesett Jeremiást és fölemelte szívét. Talán túlzás lenne azt mondani, hogy minden igaz próféta próbál néha-néha elmenekülni, vagy hátat fordítani feladatának, vagy depressziós korszakai vannak. De ha egy próféta sohasem tapasztal meg semmi ilyesfélét, akkor vigyáznunk kell. Ha nem érzi a titok súlyát, nem valószínű, hogy van titka. Azért az üzenet talán nem is Jahve igéje, hanem ábrándkép.

A próféták stílusa különböző lehet. Egyesek arra hivatottak, hogy kiáltsanak, mások hogy suttozjanak. Az egyik talán olyan, mint az üvöltő szél, a másik mint az enyhe szellő. Vannak üzenetek, amelyeket utcahosszat kell kikiáltani, akár hallgatnak rá a járókelők, akár nem. Jeremiás elég szerencsétlen volt ahhoz, hogy ilyen feladat jusson osztályrészéül. Izraelnek abban az időben erős orvosságra volt szüksége. Vannak olyan üzenetek is, amelyeket gyöngéden, finom érzéssel kell közvetíteni, anélkül, hogy bántana vagy megdöbbenene. Az ilyen üzenetek erősítők, mint a jó étel. Finomlelkű embereken át érkeznek. Izaiás könyve sok vigasztaló, gyöngéd és gyönyörű beszédet örökít meg.

Ebből tehát az következik, hogy amikor a prófétai beszéd jeleit keressük, ne csak az üvöltő szélben lássuk meg. Igen, lehet olyan prófétai beszéd, amit hangos szóval kiáltanak ki az utcán, de prófétai sut-

togás is elhangozhatik a konyhában egy keresztény családanya ajkáról gyermekei javára. Minthogy Jézus stílusa az Ószövetség egyes prófétáihoz hasonlítva tompított volt, azt gyaníthatjuk, hogy a kereszténység korszakában több a suttogó, mint a szónokló prófétálás.

A próféták kora bizonyosan nem járt le. Ma is tart, talán jobban, mint valaha. Végre is Krisztus új bőséget hozott nekünk, és üzenete az egész földkerekségen elterjedt. Legyünk elég jók, hogy meghalljuk az Istentől küldött emberek hangját és elég okosak, hogy bezárjuk a fülünket a csalóka mesék előtt. Az imént leírt jelek egyike sem csalhatatlan. De az összes együttvéve jól eligazíthat: honnét jön a hang. A végső megkülönböztetést a Szentlélek adja meg. Hogyan? Annak leírására senkisésem illetékes.